

TÕE HÄÄL

JAANUAR 1961
Nr. 1 (237)

Kaasmaalastega Kultuuriside-
mete Arendamise ja Kodumaa
Tagasipöördumise Komitee
väljaanne

NÕUKOGUDE RAHVALE

NLKP Keskkomitee, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ja NSV Liidu Ministrite
Nõukogu uusaastaõnnitus

Kallid sõbrad ja seltsimehed! Suure Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu kodanikud!

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu õnnitlevad teid palavalt uue aasta puhul! Soovime teile kõigest südamest uuel aastal head tervist ja õnne, suurt edu töös ja loomingus meie rahva ja meie Nõukogude kodumaa hüvanguks, rahuürituse võidu ja kommunismi triumfi nimel.

Heites pilgu tagasi 1960. aastale võime meie, nõukogude inimesed, uhkusega öelda: meie asjad arenevad hästi! Seitseastaku suurejoonelise plaane täidetakse ja ületatakse. Me arvestasime, et Nõukogude maa tööstustoodang kasvab seitseastaku kahe esimese aasta jooksul 17 protsenti, tegelikult aga suurenes see 23 protsenti. Selle kahe aasta jooksul on tööstustoodang valmistatud umbkaudu 120 miljardi rubla eest rohkem, kui plaanis oli ette nähtud. See on meie kangelasliku tööklassi, inseneride, tehnikute, tootmise organiseerijate ja juhtijate teene.

Uue aasta eel lasti enne tähtaega käiku sellised sotsialistliku tööstuse hiiglased, nagu Stalingradi hüdroelektrijaam, mis on maailma suurim, maailma kõige suurem kõrgahi Krivoi Rogis ja unikaalne valtsimismasin Magnitogorski Metallurgiakombinaadis. See on meie väsimatute ehitajate ja monteerijate teene, kes tuginevad sotsialistliku tööstuse pidevalt kasvavale võimsusele.

Kindlustundega astuvad uude aastasse ka nõukogude põllumajandustootajad. Viimase kuue aasta jooksul on põllumajandustoodangu kogumaht meil suurenenud pooltisekordseks. 1960. aastal asus meie põllumajandus ebasoodsatele ilmastikuoludele vaatamata uue sammuga edasi. See on meie kolhoosnike, sovhoositöölise ja põllumajanduse spetsialistide teene, kes viivad ennastalgavalt ellu partei ja valitsuse plaane põllumajanduse arendamiseks.

Nõukogude maa on õigusega uhke kodumaise teaduse ja tehnika saavutuste üle. Mõõdunud aasta jooksul tungisime veelgi sügavamale aatomi saladustesse, õppisime kasutama aatomienergiat veelgi edukamalt rahulikul otstarbel. Sellega, et ta saatis välja raske kosmose-laeva elusolenditega ning tõi selle tagasi Maa peale, kinnitas Nõukogude teadus veel kord oma vaieldamatut prioriteeti kosmose vallutamises ja paljudes teistes teadusharudes. See on Nõukogude teadlaste

ja tehnika alal töötajate, meie tähelepanuväärsete õpilaste, konstruktorite ja masinaehitajate teene.

Nõukogude tööstuse, põllumajanduse, teaduse ja tehnika saavutused on nõukogude rahva heaolu edasise pideva paranemise kindel alus. Kõik, mis tehakse meie maal, tehakse inimese jaoks, tema hüvanguks ja õnneks. Edukalt lahendatakse korteriprobleemi. Viidi lõpule kõigi Nõukogude maa tööliste ja teenistujate üleminek seitsmetunnilisele tööpäevale. Viiakse ellu maksude kaotamise seadust. Uuest aastast lastakse käiku uus raha. See muudab rubla maailma üheks kindlaimaks valuutaks.

Mõõdunud aastat tähistas Kommunistliku Partei, Nõukogude valitsuse ja kogu nõukogude rahva sihikindel ja visa võitlus püsiva ülemaailmse rahu eest. Aasta algul pöördus NSV Liidu Ülemnõukogu, olles otsustanud ette võtta Nõukogude Liidu relvastatud jõudude uue olulise vähendamise, maailma kõigi riikide parlamentide ja valitsuste poole üleskutsega astuda praktilisi samme, et vabastada oma maade rahvad relvastamise koormusest, et vabastada kogu inimkond sõjaohust. See üleskutse leidis palavat vastukaja kogu maailma usate inimeste südames. Nõukogude Liidu ajaloolised ettepanekud üldise ja täieliku desarmeerimise küsimuses ning koloniaalse rõhumise lõpliku likvideerimise kohta, mis Nikita Sergejevitš Hruštšov esitas ÜRO Peaassamblee istungjärgul, ühendavad kõiki ausaid inimesi, kõiki rahuarmastavaid jõude kõigis maailmajagudes võitlusele rahu ja rahvaste julgeoleku eest.

Ja ehkki NSV Liidu ettepanekud ei olnud meele järele imperialistidele ja kolonisaatoritele ning nad võtavad ette uusi provokatsioonakte rahuarmastavate maade vastu, et rahvusvahelist pinevust suurendada ning Nõukogude Liidu rahumeelset initsiatiivi nurja ajada, jätkab Nõukogude Liit väsimatult resoluutset ja sihikindlat võitlust rahu eest. Me usume, et rahuüritus võidab!

Me elame niisugusel ajal, kus mitte imperialism, vaid sotsialism, sotsialistlik maailmasüsteem, need jõud, kes võitlevad imperialismi vastu, ühiskonna sotsialistliku ümberkujundamise eest, järjest rohkem määravad inimkonna saatust. Ei mingisugused imperialismi ponnistused saa pidurdada ajaloo progressiivset arenemist. Meie ajastu on marksismi-leninismi võidukäigu ajalugu. Sellest annavad eriti veenvalt tunnistust Moskvas toimunud kommunistlike ja töölispartei esindajate ajaloolise novembrinõupidamise dokumendid.

Kallid sõbrad ja seltsimehed!

Meie armastatud kodumaa astub uude, 1961. aastasse tulvil suurt jõudu. NSV Liidu Ülemnõukogu asjalõppenud istungjärg kinnitas seitseastaku kolmanda aasta plaani. Selle plaani täitmine tagab sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse uue tõusu, teaduse ja kultuuri uue õitsengu, rahva heaolu paranemise.

Pole kahtlust, et meie rahvas need plaanid ellu viib ning et ta uuel aastal kirjutab uued hiilgavad leheküljed meie kodumaa ajalukku. Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus võitlevad ka saabuval aastal niisama järjekindlalt, visalt ja energiliselt uute edusammude eest Nõukogude majanduse arendamises ja meie rahva heaolu parandamises, rahu ning maailma kõigi rahvaste, sõpruse ja koostöö tugevdamise eest. Saagu rahu ja vabadus osaks kõigile rahvastele üle kogu maailma!

Au meie suurele kodumaa — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidule!

Au meie tõökale rahvale, ehitavale rahvale, kommunismi eest võitlevale rahvale!

Palav tervitus meie vendadele ja õdedele kõigis suure sotsialistliku sõprusühenduse maades! Kasvagu ja tugevnegu sotsialistlike riikide rahvaste vennalik liit ja sõprus!

Olgu tervitatud kõigi rahvaste sõprus, olgu tervitatud ülemaailmne rahu!

Tugevnegu partei, valitsuse ja rahva monoliitsus — kõigi meie võitute tagatis võitluses kommunismi eest. Elagu igavesti ja tugevnegu meie vääramatu ühtsus!

Head uut aastat, kallid sõbrad, uut õnne teile!

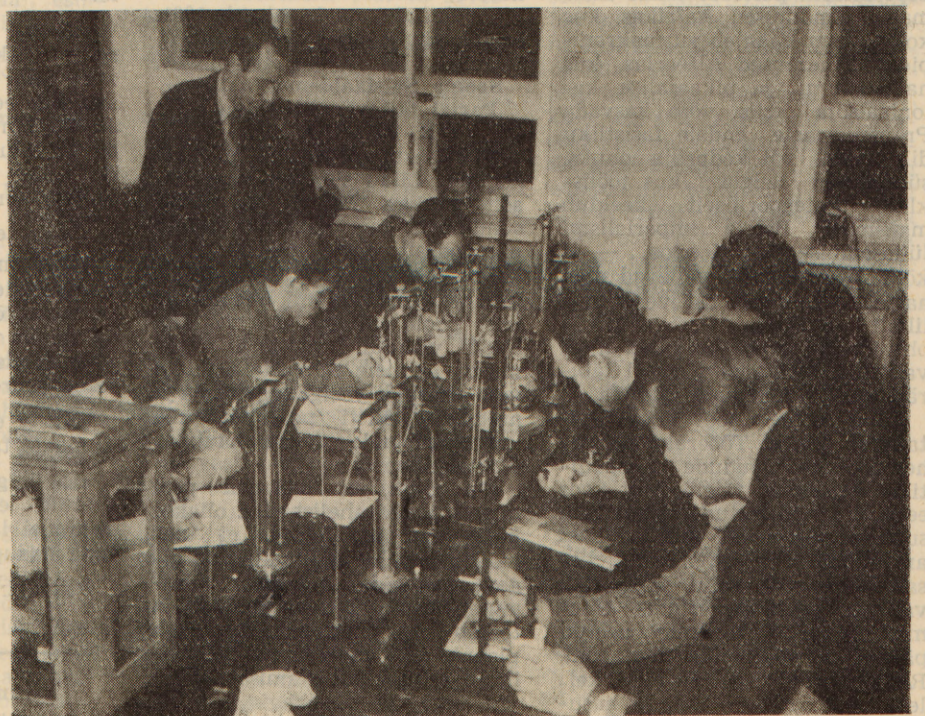
NLKP
KESKKOMITEE

NSV LIIDU
ÜLEMNÕUKOGU
PRESIIDIUM

NSV LIIDU
MINISTRITE
NÕUKOGU

Kohtla-Järvel on praegu juba 500 üliõpilast. 1959. aastal alustas siin tööd Tallinna Polütehnilise Instituudi kaugõppeosakond. Alates mõõdunud aastast asub Kohtla-Järvel ka Tallinna Polütehnilise Instituudi keemia- ja mäeteaduskond.

Pildil: füüsika praktikum Tallinna Polütehnilise Instituudi kaugõppeosakonnas Kohtla-Järvel.

Uus Nõukogude rubla

Nõukogude Liidu valitsus võttis vastu otsuse tõsta 1961. aasta 1. jaanuarist alates rubla kullasisaldust 0,222 168 grammilt 0,987 412 grammini puhtas kullas. Samal ajal alandatakse Ameerika dollari kurssi 4 rublalt 90 kopikani ühe dollari eest. Vastavalt rubla kullasisalduse suurendamisele tõstab NSV Liidu Riigipank rubla kurssi ka teiste kapitalistlike maade valuuta suhtes.

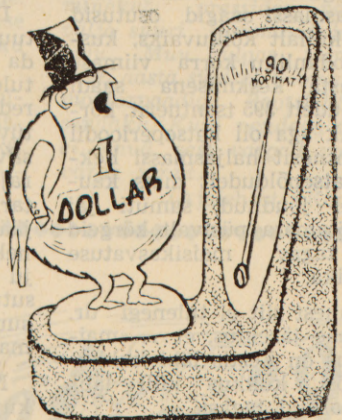
Rubla uus kullasisaldus on 27,5% suurem kui 1913. aastal ja 11% kõrgem kui Ameerika dollari kullasisaldus.

Millised on siis need tingimused, mille tõttu rubla muutub raskemaks kui dollar, see kõige vägevama kapitalistliku riigi valuuta?

Uhe või teise kapitalistliku riigi valuuta seisundit hinnatakse tavaliselt tema kulla- ja valuutareservide suuruse järgi. Selliste reservide suurus oleneb riigi maksebilansist.

Võtame näiteks Ühendriikide maksebilansi. Viimastel aastatel on see olnud defitsiitne, mida peamiselt on põhjustanud välismaal tehtavad suured sõjalised kulutused. Aastail 1958–1960 olid välismaksed peaaegu 11 miljardi dollari võrra laekumistest suuremad. Sellega seoses kahanesid USA kullavarud sellisena ajaga ligi 5 miljardi dollari võrra ja moodustavad nüüd vähem kui 18 miljardit dollarit. Ühendriikide välisvõlg lühiajaliste kohustuste järgi on kasvanud 20 miljardi dollarini ja ületab seega kullavarud. Dollar on lõõnud kõikuma, tema reputatsioon on põhjalikult õõnestatud, tema suhtes on hakanud usaldus kaduma mitte ainult välismaalastel, vaid ka ameerika kapitalistidel endil. Nad on hakanud välisriikides kulda ostma ja dollareid vahetama Sveitsi frankideks ja muuks valuutaks.

Kapitalistlike maade rahandus- ja pangaringkondades avaldatakse järjest sagedamini arvamust, et USA dollari devalvatsioon on paratamatu. Muu hul-

Olen jälle kaalus maha võtnud.

gas ennustatakse, et kulla untsi hind tõuseb Ühendriikides 35 dollarilt 50 dollarini. See tähendaks dollari kullasisalduse vähenemist 0,888 671 grammilt 0,622 070 grammini ehk 30% võrra.

USA teeb tohutuid sõjalisi kulutusi ja õõnestab sellega oma valuutat. Üksnes otsesed sõjalised kulutused kasvasid 1950. aastast saadik 3,5 kordseks, ulatudes 1959. aastal 46,4 miljardi dollarini. Riigieelarve puudujäägi tõttu kasvas USA riigivõlg nendesamade aastate jooksul 34 miljardi dollari võrra ja moodustas 1959. aasta lõpuks hiiglasumma — 290,9 miljardit dollarit.

Dollarist erinevalt ei ole Nõukogude rubla allutatud kapitalistlikel turgudel toimuvate konjunktuuri, hindade ja valuutakurside sõjalis-spekulatiivsete kõikumiste mõjule. Rubla kursi ja kullasisalduse tugevdamise aluseks on sotsialismi määratu suured saavutused rahulikus majanduslikus võistluses kapitalismiga.

Meenutame mõningaid fakte. 1950.–1959. aastani suurenes tööstusliku tootmise maht Nõukogude Liidus 2,8 kordseks, Ameerika Ühendriikides 41% ja Inglismaal 26% võrra. Selles-

(Järg 2. lk.)

Uus Nõukogude rubla

(Algus 1. lk.)

ma aja jooksul kasvas rahvatulu Nõukogude Liidus peaaegu 2,5 kordseks, Ameerika Ühendriikides 32% ja Inglismaal 18% võrra.

Kapitalistlikele valuutadele on iseloomulik pidev väärtuse inflatsioonilise vähenemise protsess. Nõukogude Liidus on inflatsiooni võimalus kõrvaldatud juba sotsialistliku plaanimajanduse süsteemiga, meie maa lakamatu majandusliku tõusuga.

Väga olulist tähtsust Nõukogude valuuta tugevdamisel omab asjaolu, et meie maa teostab järjekindlat rahupoliitikat ja vähendab oma relvastatud jõude ning riigikaitseks tehtavaid kulutusi. Ehkki Nõukogude Liit sai sõjas fašistliku Saksamaa vastu kõige rohkem kannata, on tema riigivõlg 10 korda väiksem kui Ameerika Ühendriikidel.

Niisugused on peamised põhjused, miks rubla oma kullasisalduselt on Ameerika dollarist raskemaks muutunud.

Rubla uus kursss kapitalistlike maade valuutade suhtes on kindlaks määratud valuutade ostujõu reaalse vahekorra alusel. Seda tunnistab ka lääneriikide kodanlik ajakirjandus.

«See on vaieldamatu,» kirjutab Rootsi ajaleht «Svenska Dagbladet», «et valuutareform viib rubla vahetuskursi vastavusse tema tegeliku ostujõuga ning võib sellega muuta rubla rahvusvaheliseks vabalt vahetatavaks valuutaks.»

Kõrvuti hulgihindade ühtlustamisega rubla uue kursi abil ühtlustatakse põhiliselt samuti kapitalistlike maade jaehinnad ja teenindustarifeid, mis on väljendatud rublades, Nõukogude Liidu jaehindade ja tariifide keskmise tasemega. Sellepärast langeb ära vajadus teha kapitalistlike maade valuutade ametlikule kursile juurdehindlusi rubla suhtes mittekaubanduslike maksete ja valuuta vahetamise puhul. Alates 1. jaanuarist 1961 toimuvad kõik arveldused kapitalistlike maadega nii kaubanduslike kui ka mittekaubanduslike maksete alal, kaasa arvatud ka kapitalistlike maade turistidega tehtavad arveldused, ühtse ametliku kursi järgi.

Miks rubla uus kursss kapitalistlike riikide valuuta suhtes on rajatud valuuta ostujõu reaalsele vahekorrale?

Kuldraha-standardi puhul, milal pangatähti vabalt vahetati kulla vastu, valuutad aga olid vastastikku vahetatavad, määras valuutade ostujõu ära nende kullasisaldus, millest ostujõud oluliselt kõrvale kalduda ei saanud.

Valuutakitsenduste tingimustes aga, kus pangatähtede vaba

vahetamine kulla ja teiste maade valuutade vastu on lõppenud, kulgeb iga valuuta saatus oma rada, valuutade ostujõu ja nende nominaalse kullasisalduse vahele tekib lõhe (eri valuutadel erineval määral). Valuutade ostujõu perioodiliselt tekkiv mittevastavus nende kullasisaldusele likvideeritakse teatud määral devalvatsiooni abil. Sealjuures võib tähele panna suuri lahku minekuid valuutade kursi languses kaupade ja kulla suhtes.

Näiteks USA-s tõusid 1913.–1959. aastani hulgihindad 169% ja Inglismaal 315% võrra, jaehinnad aga tõusid vastavalt 195% ja 317% võrra. Nendesaamade aastate jooksul devalveeriti Ameerika dollarit üks kord: 1934. aasta jaanuaris vähendati puhta kulla hulka dollaris 1,50 463 grammilt 0,888 671 grammile ehk 41% võrra. Inglise naelsterlingit on devalveeritud mitmel korral; tema kullasisaldus on langenud 7,322 382 grammilt 2,48 828 grammile ehk peaaegu kolmekordselt.

Nagu me näeme, järgneb valuutade kullasisalduse vähenemine nende ostujõu langusele, kuid see ei kajasta valuutade

väärtuse tegeliku languse ulatust. Sel ajal kui hulgihindad USA-s tõusid 1913.–1959. aastani 169% võrra, tõusis kulla ametlik hind ainult 69% võrra. Säärane kulla ostujõu vähenemine annab tunnistust sellest, et kapitalistlike maade valuutade kullasisaldus on käesoleval ajal kunstlikult kõrgendatud.

Loomulikult ei saanud niisuguses olukorras rubla kursi kindlaksmääramisel peamiste kapitalistlike maade valuutade suhtes nende maade valuutasid rublas hinnata teisiti kui nende reaalse ostujõu järgi.

Rubla uus kursss võimaldab õigemini arvestada üksikute kaupade ekspordi ja impordi suhtelist rentaablust ja samuti Nõukogude Liidu kogu väliskaubanduse ning eri maadega toimuva kaubavahetuse rahvamajandusliku rentaablust.

Kahtlemata tõuseb rubla ostujõud järjekindlalt ka tulevikus. Kapitalistlike maade valuutade väärtuse paratamatu inflatsioonilise languse tingimustes tõstab see loomulikult rubla rahvusvahelist prestiiži ja tema osatõhusust rahvusvaheliste arvelduste stabiilsuse tagamisel.

KODUS ON KÕIGE PAREM

Alice Põikel lahkus 1944. aasta sügisel Tallinnast. Ta nägi raskeid päevi Saksamaal, otsis õnne kauges Austraalias. Kuid ei olnud sealgi piimajõgesid. Olnud teenijaks ühes pansioonis, suutis ta seitsme aasta jooksul koguda nii palju raha, et sõita Kanadasse, kus juttude järgi pidi teenistus olema parem. Pool aastat ei leidnud Alice Põikel ka seal tööd. Hiljem sai ta ettekandja kohta väikeses restoranis.

Ikka sagedamini hakkas tunda andma kojuigatsus. Ta kirjutas vennale, kes elab Haapsalu rajoonis. Vastus rõõmustas, kodused olid kõik terved ja kutsusid teda kodumaale. Kaalunud ja vaagunud oma elu edasise plaane, leidis Alice Põikel, et ainuõige tee on pöörduda tagasi kodumaale. Nüüd ongi ta juba aasta otsa kodus ja töötab Haapsalu tööstuskombinaadis. Küllastasime teda.

...Avaras tööruumis vurisevad kudumis- ja õmblusmasinad. Naispere hoolsate käte vahel valmivad nägusad kampsunid, sokid, kindad. Ühe õmblusmasina taga märkamegi otsitavat.

«Kuidas töö meeldib?»

«Aitäh küsimast! Meeldib! Töökaaslased on sõbralikud, tunnen end nagu kodus,» vastab ta meie küsimusele.

«Kui kaua juba töötate?»

«Aprillikuus saab aasta. Algul, kui kodumaale saabusin, olin pool aastat venna juures maal, parandasin tervist,» jutustab Alice Põikel.

«Kas rännuaastad mõjusid tervisele?»

«Jah! Elu kaugel ei hellitanud. Kartsin, et kas suudangi tööd teha. Kuid kodumaa andis mulle jõudu ja indu. Algul asusin kombinaadis tööle kuduajana. Töö meeldis. Hiljem hakkasin õmblejaks. Ka see eriala meeldib mulle väga.»

«Kas jääte teenistusega rahule?»

«Teenin praegu 70 rubla kuus, sellest jätkub muretult elamiseks. Sain ka kohe korteri, maksan selle eest ainult 2 rubla kuus. Ja ülejäänud raha jääb kõik enda tarviduseks. Kanadas aga pidin ligi kolmandiku töötasust andma korteriüüriks.»

«Mida teete vabal ajal?»

«Igav mul pole. Käin kinos, kontsertidel. Tunnen huvi keelte vastu, õpin praegu prantsuse ja itaalia keelt. Küllastan tihti oma venna ja uue aastagi võtsin tema juures vastu.»

«Nii et ei kahetse, et tulite kodumaale tagasi?»

«Ei iialgi! Tegin üldse mõistmatult, et lahkusin Eestist. Nüüd ei lahku ma enam kunagi oma kodupinnalt.»

Pildil: Alice Põikel.

V. PRÜMMEL

Tallinna uue kalasadama ehitustöödel.

FAKTID KUMMUTAVAD VÄLJAMÕELDISED

Eesti emigrantliku ladviku väljaandes «Kodumaa küsimusi» I (Stokholm, 1959) ilmus dr. agr. Arnold Kivimäe artikkel «Kõrvalhoosikorra tulemusi ja väljavaa teid loomakasvatuse alal».

Mainitud artiklis käsitleb dr. A. Kivimäe fakte ja nende analüüsi hoopis erinevalt teaduslike artiklite koostamise tavast ning autori poolt tehtud järeldustest peab lugeja jõudma veendumusele, kui perspektiivitu on sotsialistlik põllumajandus Eestis.

Peatume mõne A. Kivimäe artiklis ülestõstetud küsimuse juures ja vaatame, kuidas antud käsitlus vastab tegelikkusele.

Rääkides söödabaasi arendamisest ja kindlustamisest Eesti NSV-s märgib dr. A. Kivimäe: «Maisikasvatuse on Eestis läbi kukkunud... põhjuseks kõrge tootmisikulud ja tundlikkus külma vastu.»

Ja tegelikkus? 1960. aastal kasvatati Eestis maisi siloks 21 600 hektaril, kusjuures vabariigi keskmisena saadi 388 ts haljasmassi hektarilt. 25 majandis aga oli maisi haljasmassi saak üle 800 tsentneri hektarilt. Juba paari lähema aasta jooksul suureneb maisi kasvupindala vähemalt 50 000 hektarini, kusjuures keskmise hektarisaguna on ette nähtud saada vähemalt 500 tsentnerit. Kas see siis ongi maisikasvatuse läbikukkumine?

Maisikasvatuse Eestis on rajatud kindlatele alustele. Väljatöötatud maisikasvatuse agrotehnika võimaldab saada nii kõrgeid saake kui ka alandada mitmekordselt maisi omahinda. Maisi kasvatamisega seotud tööd on täielikult mehhaniseeritud ja üks traktorist-mehhanisaator hooldab nüüd isegi rohkem kui 50 ha maisipõldu. Mais on nüüd karjamaarohu ja põldheina kõrval kujunenud kõige madalama omahinnaga söödaks.

Maisikasvatusega on Eestis varemgi tegeldud. Dr. A. Kivimäel peaks olema teada, et kodanlikus Eestis tegeldi Tartu Ülikooli taimekasvatuse katsejaamas maisikasvatusega rohkem kui 10 aastat. Haljasmassi saagid osutusid katsetes küllalt kõikuvaiks, kusjuures kodanliku korra viimase kuue aasta keskmisena saadi katsepõldudelt 395 tsentnerit, kõrgeim saak aga oli katseperioodil 683 tsentnerit haljasmassi hektarilt. Katsepõldudelt mais kaugemale ei jõudnud, samuti jäi välja töötamata püsivalt kõrgeid saake tagav maisikasvatuse agrotehnika.

Kas vahest siit ei tulene dr. A. Kivimäe järeldus, et... «maisikasvatuse on Eestis läbi kukkunud». Tõsi, kukkus küll läbi, kuid 20 aastat tagasi.

Nõukogude Eestis saadakse nüüd kümnetelt tuhandetelt hektarite keskmisena kõrgemaid maisisaake, kui seda kodanlikul ajal õnnestus saada katselappidelt. Niisugused on faktid.

Vaatame veel ühte teist küsimust, mida dr. A. Kivimäe samuti puudutas. Ta märgib oma artiklis, et Eesti NSV-s on nüüd jällegi üles tõstetud kultuurkarjamaade küsimus. «Kuid karjamaade rajamine pole naljaasi, sest puuduvad teadmised, puudub seeme ja puudub ka tööjõud.»

Oleme temaga täiesti nõus, et... «kultuurkarjamaade rajamine po-

le naljaasi...», sest ega muidu oleks kodanlikus Eestis kultuurkarjamaade 20-aastase uurimistöö ja propaganda tulemusena suudetud rajada vaid 12 000 hektarit kultuurkarjamaid.

Vaatame nüüd, missugune on kultuurkarjamaade osas tegelikult olukord Nõukogude Eestis, kus ei pidavat selleks jätkuma... «ei teadmisi, ega seemet ja tööjõudu».

Kultuurkarjamaadega hakati Nõukogude Eestis tõsisemalt tegelema pärast kollektiviseerimist, s. o. pärast 1950. aastat. Esmajoones oli vaja taastada ja luua kultuurkarjamaade-alaseks uurimistööks vajalik baaside võrk. See on nüüd ammugi olemas ja praegu on ainuüksi Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi katsemaajanditel rohkem kui 1000 hektarit kultuurkarjamaid. Instituudi kultuurrohumaa uurimisebaas ei ole üks suuremaid mitte ainuüksi Nõukogude Liidus, vaid kogu maailmas.

Kuidas siis on lugu «teadmista- ga», mida ei pidavat jätkuma kultuurkarjamaade rajamiseks? Kodanliku režiimi 20 aasta jooksul ilmus Eestis kultuurkarjamaade alal kokku 4 eriväljaannet, üldmahuga ligi 10 trükipoognat. Nõukogude korra ajal on aga ilmunud 28 eriväljaannet rohkem kui 150 trükipoogna ulatuses. Ajavahemikus 1939–1940 ilmus Eestis kultuurrohumaa ajakirjades 18 teaduslikku ja populaarteaduslikku artiklit, 1957–1959 aga 111 artiklit. Kus siis teadmisi ei jätkunud?

Analoogilised on lood ka seemne ja tööjõuga.

Käesoleval aastal ulatub Eesti NSV-s kultuurkarjamaade pindala 67 000 hektarini, kusjuures viimasel ajal on igal aastal tulnud juurde ligi 15 000 hektarit. Seega rajatakse nüüd Nõukogude Eestis aastas rohkem kultuurkarjamaid kui kogu kodanliku korra ajal kokku. Jah, midagi pole parata, tempo on erinev, isegi väga erinev.

Dr. A. Kivimäe märgib, et kultuurkarjamaid soovitatakse rajada isegi põldudele. Õigus, sedagi tuleb ette. Meil tuleb luua suured, sadadesse hektaritesse ulatuvad kultuurkarjamaade massiivid. On ju meil ette nähtud rajada 1965. aastaks 185 000 hektarit kultuurkarjamaid. Paraku jääb selliste massiivide hulka teinekord ka põllumaad. Meil on ju praegu käsil ulatuslik maakasutuse ümberkorraldamine, tõelise suurtootmise sisseseadmine põllumajandusse.

Nii on lood tõeliste ja ettekujutatavate faktidega.

Lõpuks tahaksin nii dr. A. Kivimäele kui ka teistele Eestist emigreerunud agronomidele meelde tuletada, kuidas meie, agronomid, varem unistasime mõnikord Eesti järelejõudmisest põllumajanduse alal Skandinaaviamaadele. Seekord oli see vaid unistus. Nüüd, Nõukogude Eestis, ei ole see aga mingi ebamäärane unistus, vaid tänapäeva tegelikkus.

R. TOOMRE,

Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi kultuurrohumaa osakonna juhataja

(Ajalehest «Kodumaa»)

VASTUSED KAHELE KÜSIMUSELE

(Algus 1. lk.)

vastupanu «külmale sõjale» ja võidurelvastumisele. Alates Töerakonna konverentsist Scarborough's laieneb ja süveneb see vastupanu pidevalt.

Ma ootan või vähemalt lootan, et meie rahva surve, USA uue depressiooni perioodi toime meie maale, sündmused Aafrikas, kus kolonialism väänleb surmakram-pides, sündmused Alžeerias, kus halastamatu ja pikaajalise koloniaalsõja kriis võib kasvada Prantsusmaale endale fašistliku diktatuuri või kodusõja ohuks, sündmused Belgias, kus töölisklass kategooriliselt keeldub maksmast Belgia imperialismi lüüasaamise eest Kongos, — et kõik need tegurid panevad uuel aastal isegi konservatiivse põhjalikult mõistma «jõupoliitika» ohtlikkust ning sunnivad meie valitsust alustama tõsisid läbirääkimisi Nõukogude Liiduga.

Minu suurim soov uueks aastaks on see, et Töerakonna pahempoolsete jõudude välispoliitika eelseisev täielik võit koos eespool nimetatud teguritega sunniks Ameerika uut valitsust arvestama oma rahva taht, kes samuti soovib rahu, Ameerika valitsus peab katkestama siledend vendade Dulleste neetud pärandiga, ohjeldama Pentagoni, Riigidepartemangu ja neid, kellele sõjatööstus on saanud kasumite allikaks ja kehtiva korra

garantiiks, s. t. kapitalismi ommoodi sotsiaalkindlustuseks, ning asuma lõplikult üldise desarmeerimise, erineva sotsiaalse ja poliitilise korraga riikide rahumeelse koostööteerimise ning laialdase ja sõbraliku majandusliku, tehnilise ja kultuurialase koostöö teele ÜRO raamides.

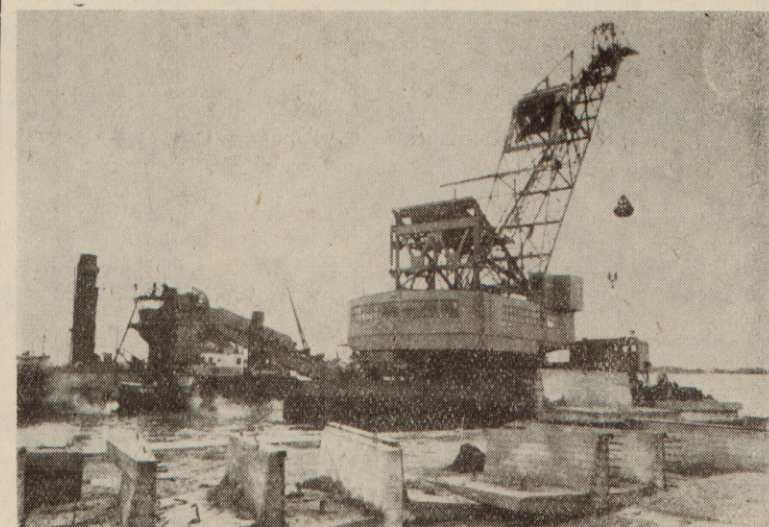
Soovin nõukogude rahvale 1961. aastal edu ja õnne!

Soome Sotsiaaldemokraatliku Partei täitevkomitee liige

R. PAASIO

1960. aasta oli Soome ja Nõukogude Liidu suhetele erakordselt edukas. Ma ei tea ühtki sündmust, mis oleks mõjutanud ebasoodsalt meie maade vahetada. Selle aasta kulminatsioonipunktideks olid nii ühe kui ka teise poole riigitegelaste visiidid. Need visiidid kinnitasid arvamust, et meie rahvaste suhteid võib edaspidi veelgi tugevdada ja arendada. Eriti peab märkima uut Nõukogude—Soome kaubanduskokkulepet.

Ma usun, et mõlemal pool meie maade vahelist piiri ollakse üksmeelsel arvamusel, et ülemaailmse rahu säilitamine on algava aasta kõige tähtsam ülesanne. Soome rahvas pooldab ja toetab iga ettepanekut, iga plaani, mis aitab kaasa ülemaailmse rahu kindlustamisele. Soovin õnne ja edu kõigis neis üllastest üritustes.

HÄRRA KLA „ABIRAHAD“

(Kiri Stokholmist)

«Jõudu tööle, härra Kokla!» See on tervitus, mis toob Rootsis ilmuvale «Eesti Päevalehe» toimetajale Juhani Koklale, kes juhtkirjanikuna tarvitab lühendust Kla, piinlikkusevärinad kõhu- ja seljanahale. See tervitus tuleb talle vastumeelselt meelde, kuidas keegi Stokholmis tundus eesti advokaat teda kunagi tervitas, kui J. Kokla viibis advokaadi magamistoas tema abikaasa juures «kutseülesannete täitmisel». Asi lõppes sellega, et advokaat pidi mõneks minutiks oma magamistoast lahkuma, et võimaldada eesti suure lehe võimsal peatoimetajal süngist välja tulla ja rüüetada.

Kuid inimene harjub pikemaajaga igasuguste piinlikkustega, eriti kui on saanud hea kooli igasugustel poliitilistel teemadel kirjutamiseks. 1940.—1941. a. kirjutas J. Kokla artikleid ajakirjale «Nõukogude Kalur», aasta hiljem oli ta osanud ennast sobitada juba rahvusotsialistlike võimude meele järele. Rootsis on ta kuusteist aastat osanud väga osavalt loovida mitmesuguste voolude vahel. «Pätsiini» pidajana ning isamaaliitlasena on ta hoidnud valjusti vaos eesti pagulaste poliitilist mõtlemist ja «vaba kirjasõna». Kui Rootsi Eestlaste Esindus ei tähtnud jalgu alla võtta, oli selle ring-

kondades tõsiselt kaalumisel, kas mitte härra Juhani Koklat ei peaks määrima ühe korraliku summaga, et nende informatsioon saaks eestlaste ainsa päevalehe kaudu pääseda avalikkuse ette. Kuid siin jõudis ette Eesti Rahvusnõukogu, kes juba pikemat aega on oma kerjatud summadest määrinud ja maksnud korralikke summasisid J. Koklale, et see avaldaks «Eesti Päevalehes» lahkesti ERN-i informatsiooni. Kuid Juhani Kokla võtab matti ka kõigilt eesti pagulaskirjastustelt. Lisaks tasuta raamatutele saab ta kolmelt suuremalt kirjasõnalt tõhusaid «abirahaid», pida pole vaja näidata Rootsi maksuvõimudele. «Tänu täheks» selle eest, et ta ühte või teist kunstnikku ja selle loomingu reklaamib oma lehes, on J. Kokla nõutanud endale kena kogu kunstiteoseid, kusjuures ta pole maksnud nende eest õrriigi. Igasuguste eesti äriteoste ettevõtete tutvustamise ja soovitamise eest on Kokla garanteerinud endale tähelepanuväärseid kõrvalsissetulekuid. Kui kogenud ajakirjanik oskab J. Kokla ka siis raha välja pressida, kui mõnel kaasmaalasel on kehvasti läinud ja ta nimi ähvardab laimatele hulkadele teatavaks saada. «Vaikimisrahad» on olnud suured, keskmised ja väikesed, olenevalt sellest, kui valjud on paragrahvid.

Ühiste «majanduslike huvide» tõttu on J. Kokla seisnud heades sidemetes «Välis-Eesti» peaosaniku, kodanlikus Eestis lihtvarguste, petmist ja võõra vara omandamise eest korduvalt karistatud Vello Ugandiga (end. V. Siska), kellega jagati sõbrameelikult ka mitmel aastal suure eduga korraldatud pressiballide tulusid. Vello Ugandi on praeguse seal leivaisaks ka J. Kokla «äiapapale» Villem Saarseniile, kes Canarise vastuluure teenistusest on siirdunud «Välis-Eesti» juhtkirjaniku kohale. Sõja ajal viibis Vello Ugandi Soomes ja tegutses seal spekulatsiooniga. Kui 1944. a. sügisel Soomes asunud eestlased läksid Rootsi, organiseeris V. Ugandi nende üleminekut, pressides põgenikelt välja suuri summasisid ja väärtasju. Muu hulgas toimetas ta 1944. aasta sügisel Soomes suure mootorpaadiga Rootsi hõberebasenahtu. Kuid nendega tal õnne ei olnud, sest vargad varastasid varga järealt.

(Ajalehest «Kodumaa»)

LÜHIDALT

● **Seadmeid Indiasse.** Tehasest «Ilmarine» saadeti Indiasse rajatava Neiveli metallurgia-kombinaadi jõujaama katelde küttepindade puhastamiseks 8 komplekti haavelpuhastusseadmeid. See oli mullu juba kolmas saadetis «Ilmarisest» Indiasse.

● **Uued elektrimootorid.** Tehases «Volta» hakati valmistama sisseehitatud elektromagnetilise piduriga elektri- ja kõrgepingemootoreid. Tänu uude isolatsioonimaterjali kasutamisele ning konstruktsioonilistele täiendustele on uue seeria mootorid suurema kasuteguriga ja kaalult tunduvalt kergemad.

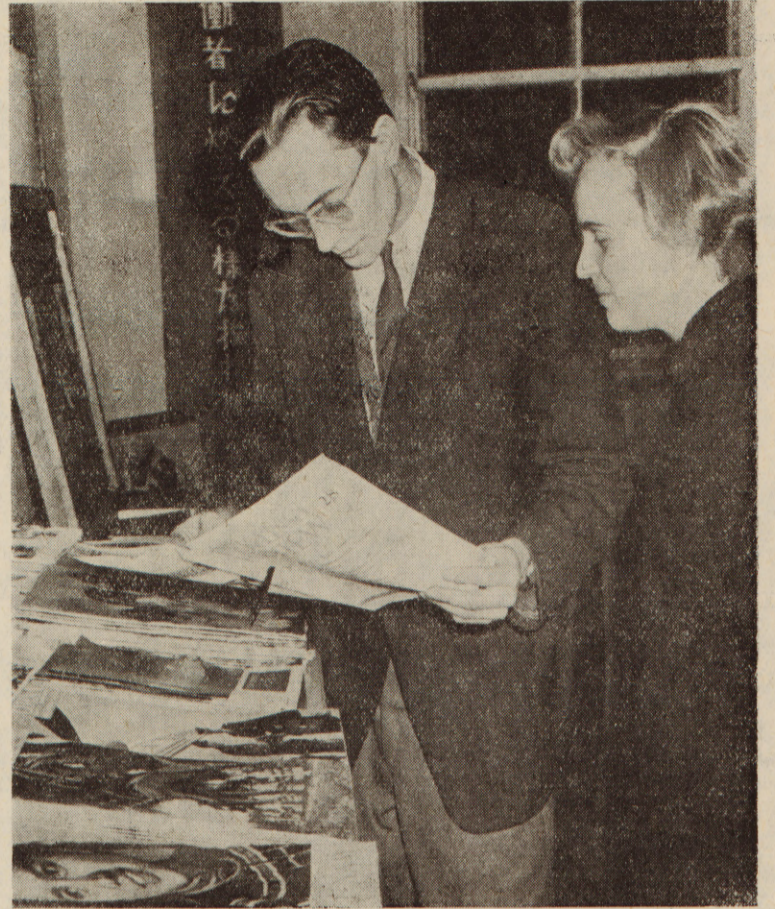
● **Brasiilia põlevkivi Kohtla-Järvel.** Brasiilias hakatakse rajama põlevkivitööstust, mille tehniline dokumentatsioon koostatakse Nõukogude Liidus. Kohtla-Järvele saabus seetõttu suur kogus Brasiilia põlevkivi. Üleliidulise Kütuste Teadusliku Uurimise Instituudi ja Põlevkivi Instituudi töötajad hakkavad seda töötlemas.

● **Radioaktiivsed mõõteriistad.** Maardu Keemiakombinaadi väävelhappetsehi pumbaosakonnas pandi üles järjekordne grupp radioaktiivsete isotoopide baasil töötavaid kontrollmõõteriistu.

● **Silmapiistva teadlase juubel.** Eesti NSV teeneline teadlane, põllumajandusteaduste doktor professor Aleksander Siimon tähistas oma 60. sünnipäeva. Sel puhul oli Eesti Maaviljeluse Instituudi Teadusliku Nõukogu pidulik istung. Seal tehti kokkuvõtteid juubilaritööst Eesti Maaviljeluse Instituudi puuviljanduse osakonna juhatajana ja Polli katsebaasi direktorina.

Kolhoos abistab kooli

Haapsalu rajooni «Kangelase» kolhoosil on tihedad sidemed Taebla 8-klassilise kooliga, kus õpivad kolhoosnike lapsed. Majand annab koolile tõhusat abi. Uute hoonete ehitamiseks on kool saanud kolhoosilt ehitusmaterjale ja raha. Hiljuti andis kolhoosi juhatus koolile suurema summa ja toiduaineid õpilaste tasuta toitlustamiseks kogu õppeaasta jooksul.

Orientalistika kabinet

Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilaste hulgas on tärnanud tõsine huvi idamaa keelte vastu. Nende õppimise hõlbustamiseks on loodud spetsiaalne orientalistika kabinet. Kõige rohkem õpitakse hiina keelt. Aukartustäratava hieroglüüfide arvu kõrval iseloomustab seda keelt ju veelgi aukartustäratavam kasutajate arv — hiina keelt räägib üle 600 miljoni inimese.

Laest maani ulatuvad hieroglüüfidest loosungid, seintele on pandud oriendimaadest saadatud pildid ja muud kingitused, laudadel on kümnes keeles sõnaraamatuid, ning ajakirju — olemas ülikooli orientalistika kabinetis. Küllastasime seda ühel neljapäeval õhtupoolikul. Siis on kabinet hindi keele õppijate päralt. Aeg on veel varajane ja seepärast on kabinetis ainult kaks inimest — Riikliku Arhiivi teaduslik töötaja Tunne Kelam ja ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna IV kursuse üliõpilane Aita Meier, kes tutvuvad uemate ajakirjadega. T. Kelam alustas hindi keele õppimist II kursusel. Diplomitööks V kursusel valis ta Indiat käsitleva teema, nimelt Pakistani ja India «tüliõuna» Kašmiri küsimuse. Mitmesugust algupä-

rast materjali selle kohta leidis ta juba hindikeelsetest väljaannetest.

Aita Meier õpib hindi keelt kolmandat aastat. Tal on Indias kaks sõpra — Nasesh Modi ja Devendra Kumar. Nasesh Modi õpib Bombay majandusteadust. Ta jutustab oma kirjades kauge India elust, räägib sellest, kuidas areneb tema kodumaa pärast inglase võimu alt vabanemist. Devendra Kumar on kirjandushuviline. Ta on väga huvitatud meie kirjanike loomingust.

Möödudes TRÜ keemiahoonest võib orientalistika kabinetis näha alati valgust, seal õpitakse igal õhtul eri keelt. Esmaspäeval on selleks klassikaline araabia keel, teisipäeval hiina, kolmapäeval türgi, edasi hindi, jaapani ja gruusia keel. Need kuus idamaa keelt on võetud ülikoolis fakultatiivseteks õppeaineteks. Plaanis on varsti neile lisada vietnami, korea ja mongoli keel. Mõlgutatakse mõtteid sõlmida sidemid ka ärkava Aafrika rahvastega.

Pildil: Riikliku Arhiivi teaduslik töötaja T. Kelam ja üliõpilane A. Meier tutvuvad idamaadest saanud ajakirjadega.

A. PALLON

Elbruse rajoon rahvusvaheliseks talispordikeskuseks

Elbruse rajoonis, kus asuvad Kaukasuse kõrgeimad tipud, algasid suured ehitustööd. Siia rajatakse uusi alpinistide laagreid ja mägionne, ehitatakse mitmekorruselisi elumaju, kauplusi, sööklaid, restorane, suur võõrastemaja ja klubi. Elbrusele ehitatakse seitsme kilomeetri pikkune köistee, mille abil saab ühe tunni jooksul viia kuni 180 inimest mäe jalamilt teisel pool pilvi asuva mägilaaigrini number 11.

1963. aastaks valmivad siin suusahüppetrampliinid, kust saab sooritada 20—80 m pikkusi lende. Sportlaste käsutusse antakse kiirlaskumise rada, kõrgmäestiku uisurada ja hokiväljakud.

Nii muutub Elbruse rajoon kolme aasta pärast tähtsaks rahvusvaheliseks talispordikeskuseks, turistide ja alpinistide kokkutulekute kohaks.

JÜRI REMMELGAS

Väljavõtteid Eesti suurkapitalismi saagiannusest ja kurnamise ajaloost

3.

KAPITAL SOKUTATAKSE VÄLISMAALE

Üks Balti Puuvillavabriku juhatuse liikmeid on ka Mark van Jung. Ka tema on olnud üks mehi, kelle «töövõime» on olnud nii piiritu, et ta pidi selle rahuldamiseks hulga kohti pidama. Lisaks eespoolnimetatud kohale oli M. van Jung, kes rõhutab nime kaudu oma Hollandi päritolu, veel «Kreenbalti» juhatuse esimees, «Tekla» juhatuse liige, Sindi Tekstiilühisuse tähtsamaid mehi jne. Arvatakse, et

sissetulekute poolest isegi Jürima ei küüni talle lähedale.

Balti Puuvillavabrik, Sindi ja mitmed teised van Jungi nimega seotud ettevõtted tegid oma välisostud firma Sabson & Co kaudu.

Võimalik, et see on parim lahendus välismaaga kaubaühenduse pidamiseks, pealegi kui selles Sabson ja Co firmas oli peaosanikuks van Jungi naine...

Selle kombinatsiooni tõttu olid võimalikud ka igasugused illegaalsed kapitalide välismaale toimetamised.

Tehaste tarbeks telliti välis-

maalt igasugust materjali, sageli ka tühist ja niisugust, mida oleks võidud saada kodumaalt. Näiteks telliti Saksamaalt saarepuust teljeosi, nimelt süstikuloõidajaid, saarepuust lihtsaid liiste, mida oleks Eestis võidud valmistada küllaldaselt määralt.

Saksamaalt tellimise põhjuseks oli asjaolu, et nii sai välisvaluutat välja toimetada. Saksalt tellitud kaubaarvete ettenäitamisel saadi ju Eesti Pangast välisvaluutat!

Ja mis keelas kaubamüüjat Saksast kirjutamast kaubatelliija meeheheaks arvet 4—6-kordses suuruses?

Eriti, kui kokkulepe firmaga selles osas kohapeal oli olemas. Hiljem kandis firma kokkulepitud tagasimakstu tellija arvele ja kõik oli korras.

Mis puutub eksporditud riidesse, siis müüdi see niivõrd odava hinnaga, et neil hindadel polnud midagi ühist siseturule müüdava hinnaga.

Milleks see? Meie seaduse järele pidi kõik ekspordist saadav välisvaluuta minema ja sisse makstama Eesti Panka. See eksporditöödele ei

meeldinud, nad poleks saanud siis «õiglast» vahet kasu endale jätta. Mis keelas aga välismaa esiruhust õige ja väljaveo hinna vahet enda kätte jätmast, et siis seda jälle kohapeal eksporditööri kontosse kanda?!

Kapitalide väljatoimetamine sündis niisiis välismaa esinduste kaudu.

Nii näiteks oli Balti Puuvillavabrikul oma esindaja Stokholmis. Kuid veel paremini olid organiseeritud Kreenholmi asjad. Kreenholmi peremeeste hulka kuulus neli parun Knoopi — kaks venda ja kaks onupoega — kõik Kreenholmi asutaja Knoopi järeltulijad. Üks Knoopidest asus alaliselt Eestis, üks Kopenhaagenis, üks Oslas ja üks Londonis.

Paremat «müügi» ja kapitali välismaale sokutamise organisatsiooni ei saa enam olla!

Tingitult sellest «müügiorganisatsioonist» olid Kreenholmis eriti armastatud inglased-direktorid ja inglased-meistrid.

Üks inglased-meistritest lahkus alles paari aasta eest (s. t. 1938. a.) Kreenholmist ja tähendas selle kirjutuse informatoorile:

«Mul on puhast 200 000 krooni. Sellest mulle jätkub, — las saavad teised nüüd ka...»

NAISTÖÖLISE ORJAPÕLI

Eesti naistöölise olukord pole kunagi olnud kadestamisväärne, eriti suurkätistes. Häbituim ja alandavaim kohtlemine on aga olnud Kreenholmi naistöölise osaks. Eriti välismaalastest meistrid olid need, kes arvasid endal õiguse olevat Kreenholmi naistöölise juures lubada kõik. Juhul, kui naistöoline ei painutanud end... ega alistunud... meistri soovidele, pidi ta arvestama vallandamisega.

Välismaalastest meister oli Kreenholmis jumal.

Eespool oli juttu meistrist, kes mõneaastase tööviljana viis siit kaasa 200 000 krooni. Seesama meister oli üks häbitundetumaid suurusid Kreenholmis. Ta vaatas oma juhtimisel oleva kangruosakonna naistöölisele kui eramomandile. Täpselt samasugune oli ka vaade kangruosakonnale ja seal valmistatavatele saadustele.

Kõik oma isiklikud «tarbed» tasuta, «ostis» ta riidega.

Selle meistri «erialaks» oli teha kingitusi naistöölisele, muidugi jälle oma osakonna riidega. Teatavasti oli Kreenholmi tehases kombeks töölisi värvavas läbi otsida. Iga eseme jaoks, mis tehases välja viidi, pidi luba olema. Kuid niisugust luba meister «kingituse saajatele» ei andnud. Juhtus keegi «kingitusega» sisse kukkuma, siis polnud see inglase mure —

tööline oli riide varastanud, ja selle juurde jäädigi!

Kunagi, kui Kreenholmis ha-

kati valmistama supelmantliriet, naeratas ühele naistöölisele «õnn» ja meister kinkis talle tüki seda riiet. Läks siis ka keegi teine naistöoline, meistri soosik, inglase juurde ja palus endale samuti tükki riiet.

Inglane hakkas naerma. «Sa oled liiga paks. Tema (st. esimene kingitusesaaja. Kirj. märged) on kõhn, võib mantliriide riiete alla panna. Kui aga sina mantliriide riiete alla paned, lendad kohe sisse...»

Naistöoline jäigi «kingitusest» ilma.

Märkimist väärib üks teine seik. Üks kangruosakonna töölisest nägi, kuidas keegi naistöoline mähkis endale riidekanga riiete alla. Meestööline tahtis sellest kontoris teatama minna, kuid teel tuli talle vastu kangruosakonna üks ametnikke ja küsis, kuhu tööline läheb. Mees tegi ametnikule teatavaks, et keegi naistöolistest kavatses salaja vabrikust riiet välja toimetada ja et tahab sellest kontoris minna teatama.

Ametnik mõtles veidi ja sõnas siis:

«Pole sul vaja kontoris minna, mine tööle tagasi, küll ma juba ise ütlen.»

Ametnik kiirustas meistri juurde ja ütles sellele:

«Üks teie meestest tahab kaebama minna, et see ja see naistöoline tahab riiet välja viia.»

Inglane sattus sellest raevu ja käskis meestöölisele otsekohe kirjutada lõpparve.

Sest: tööline ei võinud ju ette teada, et see mida taheti välja viia, oli järjekordne meistri kingitus.

(Järg 4. lk.)

Tallinnas viibisid külas Nõukogude-Jugoslaavia teaduslik-tehnilise koostöö komisjoni Jugoslaavia grupi liikmed eesotsas Jugoslaavia Föderatiivse Rahvavabariigi Liidu Tööstuspalati sekretäri Vladimir Vujoviciga.

Külalised käisid tehastes «Punane Ref» ja «Volta», Männiku Ehitusmaterjalide Tehases ning vabrikus «Uus Kalev». Jugoslaavlastel külastasid samuti Välismaa Sõpruse ja Kultuurisidemetes Arendamise Eesti Ühingu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riikliku Teaduslik-Tehnoloogilise Komitee.

Pildil: Külalised Jugoslaaviast.

ARUVÄLJA ANDRES KÄIS LIHULAS

Ja see sündis, et parunite aeg sai täis ja nad kolisid Saksamaale seda kahtsada miljonit krooni maha laristama, mida kodanliku vabariigi «suur patrioot» ja riigimees Jaan Tõnisson nende kaheksa Eesti riigikassast välja protsessis. Siis saabus Lihula mõisa uus peremees: ärra Timberg Tallinast. See ärra pani mõisa endise viinaköögi ruumes käima aurukeski ja villavabriku, laskis remontida ärrastemaja ja tõi linnast uhke mööbli sisse. Ega siis põlnud muud kui üks pidu ja raasimine järgnes teisele. Kord kui pühitseti uue ärra sünnipäeva, sõitis Tallinast ligi 80 autotäit külalisi ärrastemaja paraadtrepil ette. Mõisatöölised vaatad tuledelemeres säravat ärrastemaja ja ütlesid: «Oskab elada see uusisand! Vaat et trumpab Buksoõmeri ülegi!»

Et sihuke lai elu nõudis suuri rahakulusid, siis akkas Timberg aegsasti ringi vaatama, mida sii riigimõisa saaks rahaks teha. Ta laastas ära mõisa vana pargi. Põlispärnades ja toredast kastanialleest jähid järele vaid kändud. Villavabriku katlaahi nõudis ju küet ja mõisa rentnik Timberg raha. Mõis läks tämal korda üks vana park...

Kui Timberg suri kurguvähki, siis jätkas Lihula mõisa laastamist ta väimees Roosior. See oli nõnna kange mees, et laskis sulgeda väikese puistee, mis kulges mõisa mäält otse alevisse. Roosioru prüua põle sullind, et inimises vahivad puistest taha rohtaeda. Jalakäijad olid nüüd sunnitud kasutama sõiduteed, kus ähvardas järsu kurvi tõttu autode alla jäämise oht. Nõnna-samuti sulges Roosior läbipääsu lossimäele, kuhu pärisparuni ajal võis igapäev vabalt minna. Sel puhul pahandasid Lihula elanikud ja ütlesid, et ead oiid need pärisparunid, aga veel paremad on meie oma soost pastlaparunid.

Nüüd on need ajad jäänd kaugele minevikku ja mo meel om väga rõõmus, et kõik on uueks saand sii meie rajooni keskuses.

Mõisa endises ärrastemajas asub nüüd sovhoosi kontor ja võimlemis- ning arjutusruumid sportlastele. Sovhoosil on oma meeskoor. Ning kui see koor ikka laulu lahti lööb, siis aiva kuula ja imesta. Ma ei usu mette, et kapitalistlik korras oleks olnud mõisas laulukoori, kirjan-duse ja ajalehtede lugejaid nagu nüüd.

Alevi kultuurimajas tegutsevad nõnna-samuti laulu- ja muusikakoorid. Lihulas on oma trükikoda ja ajalehtki («Koit»). Hiljuti ehitati uus saun ja universaalkauplus. Alevi keskkoolis õpib 400—500 noort. On kooliinternaat, lasteaid ja sõim. Lihula haiglas töötab 5 arsti. Tehasse nüüd sii koa pimesoole ja muid leikusi, nõnna et haigetel pole änam vaja Haapsalusse sõita.

Alevis töötab roolidiivabrik, segatööstuse artell ja teisi käitisi. Lihula kasvab ja laieneb järjekindlalt. Jaama tee ja selle ümbrus on uusi maju ja tänavaid täis. Vaata, et eksi ära! Minu arvates põle mette änam kaugele see aeg, kui Lihula saab omale linna nime.

Andres Aruvälja

KOMITEE RAADIOSAATED

Eestikeelsed raadiosaated on kolmapäeviti kell 6.30 lainel 30,83 meetrit (9730 kilohertsit) ja kell 16.25 lainel 227 meetrit (1322 kilohertsit) ning pühapäeviti kell 11.30 lainel 30,83 meetrit (9730 kilohertsit) ja lainel 227 meetrit (1322 kilohertsit). Saateid antakse Kesk-Euroopa aja järgi.

Saateid USA ja Kanada jaoks antakse edasi igal kolmapäeval ja reedel (New Yorgi aja järgi) kell 20.00—20.30 lainel 25,23 meetrit (11890 kilohertsit), lainel 25,56 meetrit (11735 kilohertsit) ja lainel 30,99 meetrit (9682 kilohertsit).

Toimetuse kolleegium

TEID OTSIVAD OMAKSED

Jaska, Robert Jaani p. Kui Te loete neid ridu, siis kirjutage oma öele, kelle address on: Tartu, Põik tn. 14—7. Aino Sinirand.

Jõgi, Arnold. Otsib öde, kes elab Kohtla-Nõmmel, Väljaku tn. 4—1. Reet Paju.

Karp, Ellart. Otsivad abikaasa ja tütreid Elvi ja Helju. Teatada aadressil: Jõhvi rajoon, Iisaku, Nurme külanõukogu. Elvi Karp.

Kiilas, Helmut. Otsivad ema ja vennad. Kirjutada aadressil: Tallinn, Majaka tn. 23 a—9. Arvo Kiilas.

Komnüssar, Jüri Jüri p. Teid otsib öde. Kui Te loete neid ridu, siis kirjutage aadressil: Rapla rajoon, L. Koidula nim. kolhoos. Kärü sideagentuur. Linda Veinberg.

Laanemets, Hilda. Otsivad vennad. Teated saata aadressil: Pärnu, Väike-Jõe tn. 12—1. Kalju Laanemets.

Lauder, Johannes. Otsib tütar. Kirjutada aadressil: Viljandi, Tartu, tn. 37—2. Saima Lauder.

Meitus, Ferdinand. Teilt ootavad teateid ema, öde ja vennad perekonnadega. Kirjutage neile aadressil: Pärnu, Aisa tn. 1. Meitus.

Metsniit, Valentin, sünd. 1924. a. ja Metsniit, Linda, sünd. 1924. a. Otsivad ema ja vend. Kirjutage aadressil Lihula rajoon, Lihula alev, Tallinna mnt. 64—3. Harald Metsniit.

Okmees, Jefim. Sõjakeerises kadumajäänud isa otsib poeg. Teated saata aadressil: Viljandi, Tartu tn. 71 a—4. Lembit Okmees.

Osi, Helene. Otsivad ema, isa ja vend Arnold perekonnaga. Kirjutada aadressil: Raasiku alev, Pauline Osi.

Reindam, Feliks Aleksandri p. Otsib vend perekonnaga. Teat. aadressil: Kiviõli, Nõukogude tn. 35—3. Viktor Reindam.

Smolianoff, Veera. Otsib tütar Maria Türk, kelle address on: Tallinn, Merivälja, Lääne tee 25. Maria Türk.

Tapp, Alkmar, sünd. 1924. a. Otsivad öed Aime, Astrid ja Vaike. Kirjutada aadressil: Harju rajoon, M.-Lehmja 8-kl. kool. Aime Tapp

Välja, Vello Madise p. Sõjakeerises kadumajäänud poega ja venda otsivad isa, ema, öed Vilma ja Elsa. Teatada aadressil: Jõhvi, Võidu väljak 6—1. Maria Välja.

Noor külalisdirekt

Eesti NSV Riikliku Filharmoonia kutsel viibis Tallinnas Bulgaaria Rahvavabariigi noor silmapaistev dirigent Mihhail Angelov. 23. detsembri õhtul juhatus ta „Estonia“ kontserdisaalis sümfooniakontserdil Eesti Raadio sümfooniaorkestril.

Käesoleval ajal täiendab noor andekas kunstnik oma erialaseid teadmisi Moskva Riikliku Konservatooriumi aspirantuuris prof. B. Haikini ja L. Ginsburgi juhendamisel. Nõukogude Liidus viimise ajal on M. Angelov sageli esinenud paljudes linnades ja pälvinud kõikjal kuulujaskonna siira poolehoiu.

Eesti Raadio sümfooniakontserdi I esitati külalisdirektori juhatusel Haydni Sümfoonia nr. 82, Bela Bartoki „Ungari pildid“, Mendelssohni viiulikontsert, ja bulgaaria helilooja Stojanovi „Rapsodia“. Solistina oli kontserdil kaastegev rahvusvahelise konkursi laureat Marine Jašvili.

Narva ehitab

Narvas kerkib Peetri väljaku lähedal uus linna mikrorajoon. Kõik majad tulevad sia nelja- ja viiekorruselised. 13. elamut ettenähtud 28 on juba valmis. Aastavahetusel hakati püstitama kaht 172 korteriga maja. Uude mikrorajooni ehitatakse keskkool 1040 õpilasele, kolm lasteasutust, 14 kauplust, söökla ja kohvik ning rajatakse staadion, laste mänguplatsid ja pargid.

Miljonid eimillestki

(3. lk. järg.)

Meistri teguviisist ja kogu tema tegevusest oli tehase juhatus teadlik. Kuid kes julges inglasi puudutada või midagi temale öelda?

ÜKS «AUS JA HEA» ÄRI

Eelmiste valitsuste aegu käis kõigi tekstiilimasinate ja toorainete sissevedu litsentsi alusel. Litsentse andis välja majandusministeerium.

Tehaste litsentside muretsemise tegelesid teiste hulgas ka poliitilised advokaadid

Piip ja Anderkopp.

Kord oli ühel Tallinnas asuval tekstiilitehasele vaja litsentsi kudumistele sissetoomiseks. Oli vaja nimelt tellida neli telge Saksamaalt. Tehas esitas majandusministeeriumile litsentside saamiseks palve, kuid sellele saadi äraütlev vastus.

Kuna tehase telgi töepoolist oli hädasti vaja, siis hakati kaaluma kõiki võimalusi. Keegi asjatundja, kellel oli kogemusi litsentside muretsemise alal, soovitas pöörduda advokaat A. Anderkopi poole,

kes pidi esitama palve majandusministeeriumile ja ajama «need asjad».

Advokaat Anderkopp oli kohe sellega nõus — honorariga kr. 300, mis pidi tulema tasumisele kohe, kui litsents käes.

Kuna asi siiski vedu ei võtnud ning tehase litsentse saamisega oli väga kiire, siis soovitati pöörduda advokaat A. Piibu poole.

Ka see mees andis lahke nõusoleku, kuid honorariks oli 400 kr., mis «endastmõistetavalt» pidi korraldatama pärast litsentsi kättesaamist.

Mõne aja pärast oli tehase litsents käes. Litsentsi kättesaamise päeval oli ühe tunni jooksul kaks kõnet:

kõnelesid härrad advokaadid Ado Anderkopp ja Ants Piip, ning palunud lahkesti honorarid ära saata.

Viimastel aastatel ei liikunud K. Selteri majandusministeeriumis ükski ratas määrimata, sest — lauldi ju, et raha paneb rattad käima.

BALTI PUUVILLAVABRIKUS TEOSTATAKSE KOKKUHOIDU

Sellal, kui Balti Puuvillavabrik andis hiilgavaid puhastuluseid ja tehase ülvanenud sisseadest korralikult amortiseeriti, harrastas tehase juhatus ka asjalikku «kokkuehoidu», mille iseloomustuseks on allpool toodud juhtum.

Tehase aurumasinalt sünnib masinate käivitamiseks vajalik jõuülekannet jämedate köite varal, mis asendavad masinarihmu. Ühel ilusal päeval tekib aga tehases tööseisak,

mis haarab peaaegu pool tehast: masinaköis on katkenud!...

Meistrid ja muud asjamehed jooksevad siia-sinna, kõik on ähmi täis ega tea, mis ette võtta. Ilmneb äärmise hoolimatus tehase töö vastu: pole tagavaraköisi muretsetud!

Sooritades kokkuehoidu oli tehase juhatus arvamusel, et tagavaraköisi pole vaja. Ometi see poolpäevane tööseisak tõi tehasele mitu korda suurema kahju, kui oli köie väärtus.

Uus masinaköis maksis 500 krooni, missugust summat ei peetud tarviliseks välja anda.

Katkenud köit parandati veel päev ja selles kindlas teadmises, et peatselt võib ta jälle katkeda. Seda aga tehase juhatus ei arvestanud ega muretsenud ka seekord veel köit.

Vaevalt oleks mõeldav sellest suurem lühinägelikkus.

KUIDAS «SOODUSTATI» RAHVAARVU SUURENDAMIST

Meil tehti suurt rahva juurdekasvu propagandat. Kuid sõnast lunastavate tegudeni oli suur samm. Kuidas meie tehaste juhtkondades sellest propagandast aru saadi ja kuidas sellele suhtuti, sellest alljärgnevalt.

Balti Puuvillavabrikus oli järjekordne tööliste vallandamine. Keegi naistöoline pöördus ühe osakonna meistri poole tungiva palvega, et teda ei vallandataks, kuna ta olevat emakssaamise eel

ja tööl olles, sellega ka haigekassa alla kuuludes, oleks tal sünnitusravi ja sünnitusega ühenduses olevad kulud kergemad kanda.

Osakonna meister ei saanud töölejätmise otsust omapead teha ja lubas direktoriga kõnesolevast asjast läbi rääkida, lubades omaltpoolt toetada naistöolise palvet.

Kui ta direktoriga asjast kõneles, oli selle esimene küsimus meistrile:

«Mis teil selle asjaga tegemist?»

Meister juhtis tagasihoidlikult direktorihärra tähelepanu naistöolise olukorrale ja poetas sekka ka mõne sõna rahva juurdekasvu soodustamisest ja selle heaks tehtavast propagandast.

«Sünnib see laps teie vahet vahet selle naisega? Loodeta-

vasti mitte. Ja ka mitte minu vahet vahet. Miks peab see asi meile korda minema?»

Meister veendunud, et direktori poolt pole naistöolisele mingit vastutulekut töölejätmise asjus oodata, lahkus direktori juurest.

Et mitte naistöolist jätta lootusetult abitusse seisukorda, laskis meister tööliste omavoliliselt pooltseks kuuks palgata puhkusele.

Hiljem, kui see omavoli tuli avalikuks, sai meister direktorilt kõva ja eht-direktorliku peapesu. Sellisel soodustati rahva juurdekasvu.

OMA ISA POJAD

Millist suurt osa ja tähtsust omistati direktorite sugulastele ja poegadele, selle märkimiseks olgu nimetatud, et Balti Puuvillavabriku endise direktori Hohlovi poeg juhib meistrina ketrusosakonda, direktor Josefsoni (kes muide on eestlane ja kelle nimi kirikukirjade kohaselt lihtne Joo-sepsoon) väimees on korrutusosakonna meister ja

direktor Juhan Kuke mõlemad pojad on samuti meistri «ausse» tõstetud.

Esimesed kaks tunnevad veel kuidagi oma tööd, kuid kahe viimase kohta seda küll kahjuks tunnistada ei või. Nad on «oma isa pojad» ja sellega juba «sündinud» meistriteks...

Direktorite määramine läks alati väga ladusalt ja tähtsamat osa mängis endastmõistetavalt sugulusküsimus.

I. Citroni poeg on Sindi ja Balti Puuvillavabriku üks direktoreid. Tekstiilitööstuse ja -asjanduse tundmiseks on ta aga samasugune «eriteadlane» kui näiteks Balti Puuvillavabriku juhatuse esimees O. Suursöötki.

(Järgneb.)

„Uudiselt“, juuli 1940.